

Sémi összehasonlító nyelvészet

BMA-HEBD-303

Biró Tamás

2014. december 3.

Házi feladat jövő szerdára

Következő órára: olvasandó + házi feladat

1. Olvasandó: Beyond Babel pp. 183–206 (hettita), Bennett pp. 56–67 (parts 6-7).

Készítsen listát az elírásokról, nyomdahibákról.

2. G prefixkonjugáció prefixumainak a története (héber, akkád, arab, arámi):

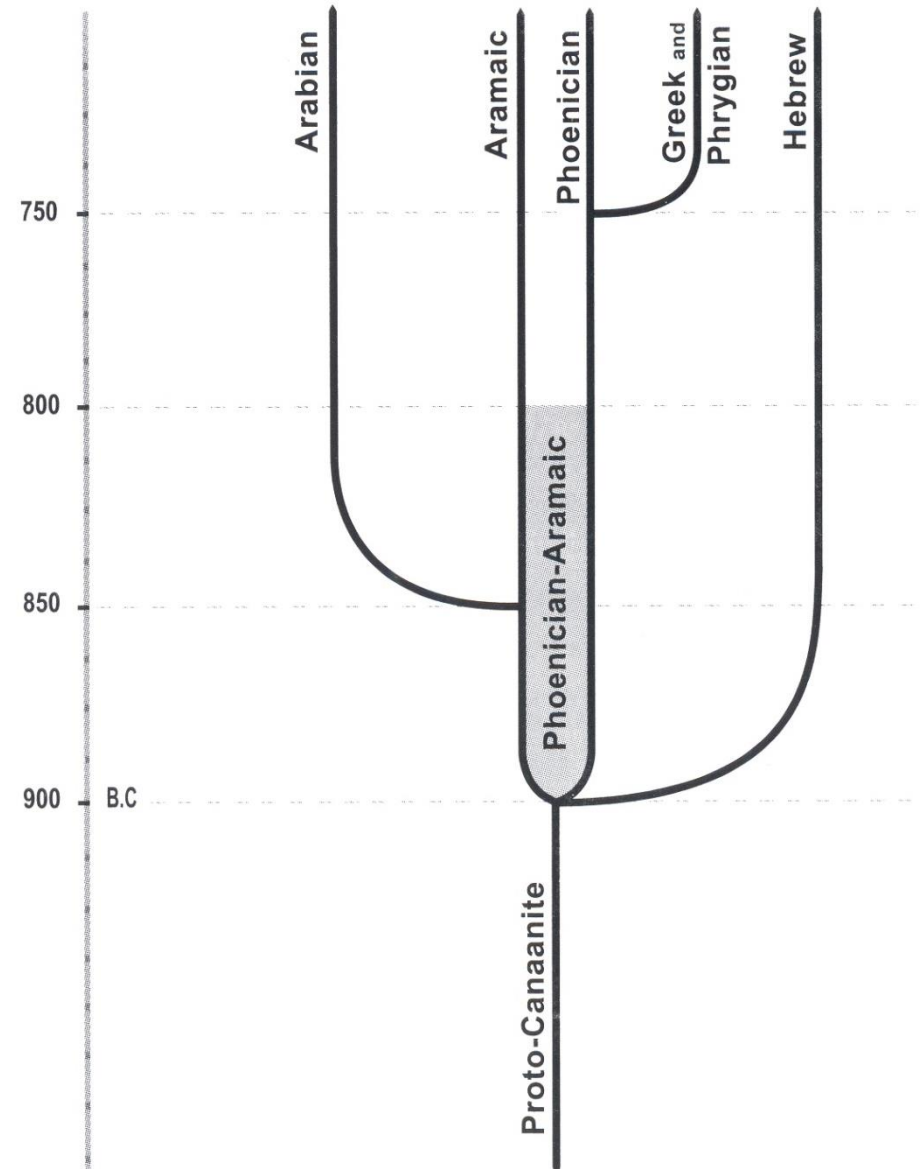
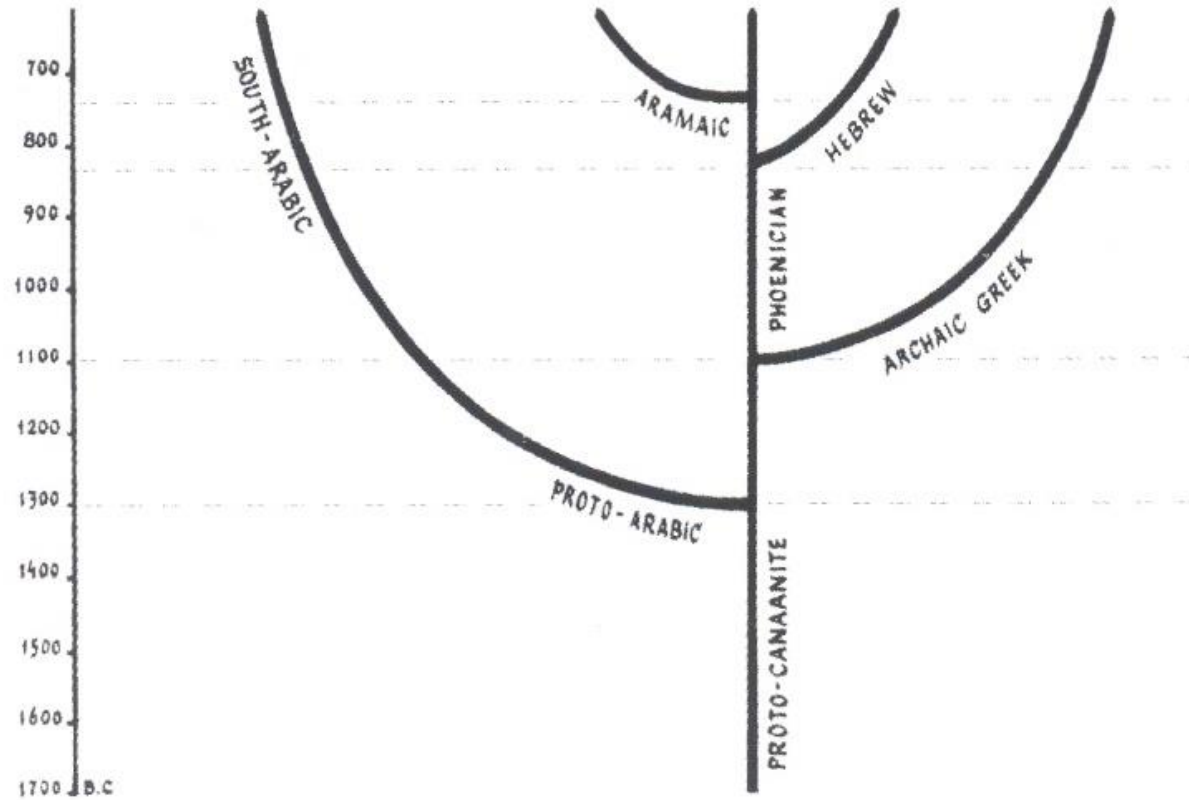
A *Beyond Babel* adatai (ahol van), Bennett paradigms B, C és Moscati 141-145 alapján:

1. Adatgyűjtés: mely nyelvről mit tudunk (prefixumok „szótári” alakjai; a nyelv kora, forrásaink jellege; az írásrendszer befolyásolja-e a nyelvi adatok megbízhatóságát?)
  2. Proto-sémi rekonstrukció: mit feltételez, és hogyan jutott el ide, mely hipotézisekkel?
  3. Végül fél oldalban mesélje el a prefixumok történetét a közös őstől a leánynyelvekig.
- Emailben: biro.tamas@btk.elte.hu. Határidő: kedd dél (12:00).

Írástörténet

(kiegészítés)

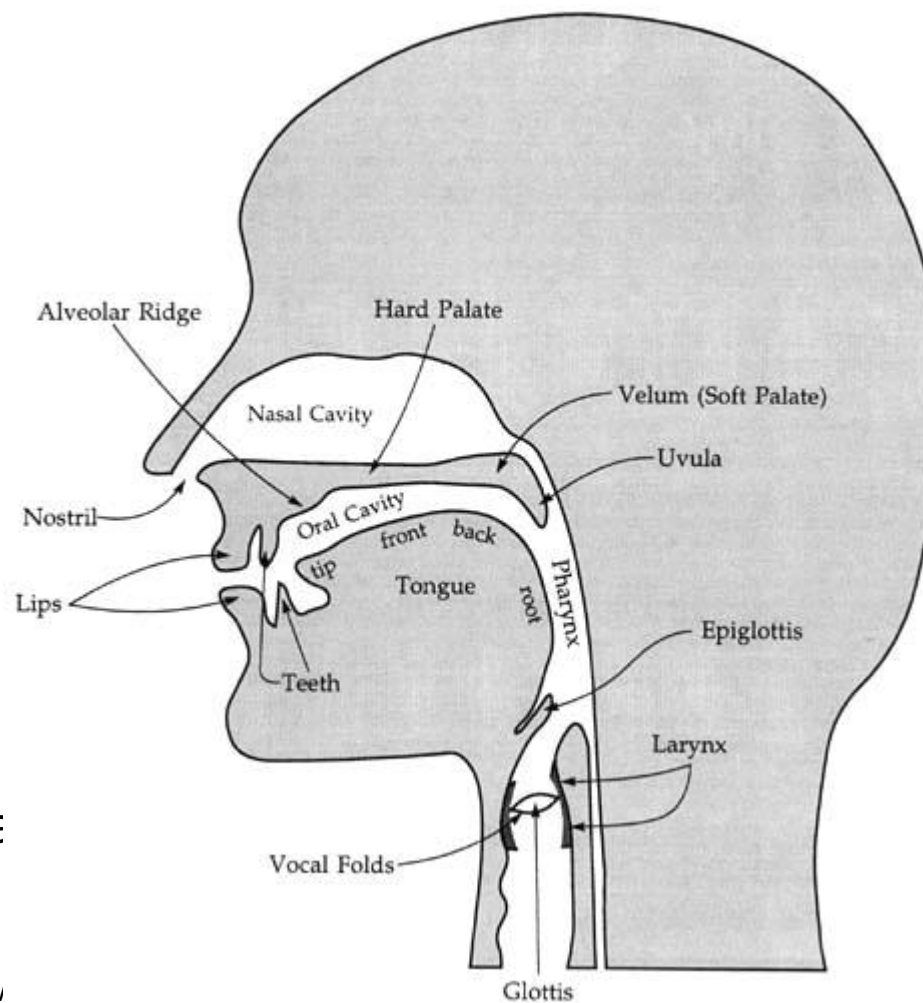
Joseph Naveh 1982 vs. Benjamin Sass 2005

Összehasonlító rekonstrukció:
fonológia

Place of articulation

1. Bilabial: by two lips
2. Labiodental: by lip + teeth
3. Dental: between teeth
4. Alveolar: by ridge
5. Postalveolar
6. Palatal: by hard palate
7. Velar: by soft palate (velum)
8. Uvular: by uvula
9. Pharyngeal: by pharynx (slokdə)
10. Glottal: by larynx/glottis

Sources: http://emedia.leeward.hawaii.edu/hurley/Ling102w_d3docs/3_images/midsagittal_bw.jpg

Consonants: distinctive features

- Place of articulation:
  - Labial, dental, alveolar, velar, uvular, pharyngeal, glottal.
- Manner of articulation:
  - Stop/Plosive vs. Fricative vs. Affricate
  - Nasal (and many more manners of articulation)
- Laryngeal features:
  - Voiced [b, d, g, m, l...] vs. Unvoiced [p, t, k...]
- Much more complicated, if we include all the many hundreds of consonants observed in the languages of the world...
- **Glide**: semi-vowels, behaving as consonants: [y] and [w]
- Affricate: stop+fricative combination, e.g. [tʃ], [ts], [pf]
- Geminate: “double”/long consonants (cf. dagesh forte)

Clickable IPA chart: <http://jbdowse.com/ipa>

PULMONIC CONSONANTS

	bilabial	labiodental	dental	alveolar	postalv.	retroflex	palatal	velar	uvular	pharyngeal	glottal
plosive	p b			t d		ʈ ɖ	c ɟ	k ɡ	q ɢ		ʔ
nasal		m ɱ		n		ɳ	ɲ	ŋ	ɴ		
trill		ʙ		ɾ					ʀ		
tap/flap				ɽ		ɽ					
fricative	ɸ β	f v	θ ð	s z	ʃ ʒ	ʂ ʐ	ç ʝ	x ɣ	χ ʁ	ħ ʕ	h ɦ
lateral fricative				ɬ ɮ							
approximant		ʋ		ɹ		ɻ	j	ɰ			
lateral approximant				l		ɭ	ʎ	ʟ			

Within a column, consonants on the left are voiceless and consonants on the right are voiced.

Characteristics of Semitic languages

1. Many gutturals:
velars, pharyngals and laryngals (glottals)
2. Parallel to the voiced and unvoiced series, there is also an emphatic series: pharyngalized or glottalized

Házi feladat volt: Bennett, exercise 7

Exercise 7. Phonological Reconstruction A

	Akkadian		Syriac		Arabic	
1	<i>šālu</i>	ask	<i>šil</i>	ask	<i>saʿala</i>	ask
2	<i>šumēlu</i>	left	<i>šimmālā</i>	left	<i>šimāl</i>	left
3	<i>sikkānu</i>	rudder	<i>sukkānā</i>	rudder	<i>sukkān</i>	rudder
4	<i>asāru</i>	capture	<i>ʿisar</i>	tie	<i>ʿasara</i>	capture
5	<i>bašālu</i>	cook	<i>bšil</i>	be cooked	<i>basula</i>	be brave
6	<i>ešer</i>	ten	<i>ʿisar</i>	ten	<i>ʿašar</i>	ten
7	<i>karšu</i>	stomach	<i>karsā</i>	belly	<i>kirš</i>	stomach
8	<i>parāsu</i>	divide	<i>pras</i>	divide	<i>farasa</i>	devour
9	<i>simmu</i>	poison	<i>sammā</i>	drug	<i>summ</i>	poison
10	<i>xamiš</i>	five	<i>ḥammiš</i>	five	<i>xams</i>	five

	Akkád	Szír	Arab	Héber		*Proto-Sémi (hagyományos)	*Proto-Sémi (Huehnergard)
1, 5, 10	š	š	s	š		< *š	< *s
2, 6, 7	š	s	š	ś (s)		< *ś	< *ś
3, 4, 8, 9	s	s	s	s		< *s	< *t _s

A protosémitől a tiberiási héberig

(hagyományos felfogás, *Bennett, Comparative Semitic Linguistics*, Paradigms A)

- Protosémi:

<i>p</i>	<i>θ</i>	<i>t</i>	<i>s</i>	<i>ś</i>	<i>š</i>	<i>k</i>	<i>x</i>	<i>ḥ</i>	<i>h</i>
<i>b</i>	<i>δ</i>	<i>d</i>	<i>z</i>	<i>l</i>		<i>g</i>	<i>γ</i>	ʿ	ʾ
	<i>θ̣</i>	<i>ṭ</i>	<i>ṣ́</i>	<i>ẓ̌</i>		<i>q</i>			
		<i>r</i>							
<i>m</i>		<i>n</i>							
							<i>y</i>	<i>w</i>	

- Tiberiási héber:

<i>p/f</i>	<i>š</i>	<i>t/θ</i>	<i>s</i>	<i>ś</i>	<i>š</i>	<i>k/x</i>	<i>ḥ</i>	<i>ḥ</i>	<i>h</i>
<i>b/β</i>	<i>z</i>	<i>d/δ</i>	<i>z</i>	<i>l</i>		<i>g/γ</i>	ʿ	ʿ	ʾ
	<i>ṣ̌</i>	<i>ṭ</i>	<i>ṣ́</i>	<i>ṣ̌</i>		<i>q</i>			
		<i>r</i>							
<i>m</i>		<i>n</i>							
							<i>y</i>	<i>w</i>	

Hangzó IPA-táblázat:

<http://jbdowse.com/ipa>

A protosémitől a tiberiási héberig

(Huehnergard,
in *Beyond Babel*, p. 12)

Proto-Semitic	Hebrew	Aramaic (Syriac)	Ugaritic	Arabic	Old South Arabian	Ethiopic (Ge'ez)	Akkadian
*ʔ	ʔ	ʔ	ʔ	ʔ	ʔ	ʔ	ʔ/-
*b	b	b	b	b	b	b	b
*g	g	g	g	j	g	g	g
*d	d	d	d	d	d	d	d
*b	b	b	b	b	b	b	ʔ/-
*w	w	w	w	w	w	w	w/-
*ð	z	d	d/ð (<u>d</u>)	ð (<u>d</u>)	ð (<u>d</u>)	z	z
*d _z	z	z	z	z	z	z	z
*ḫ	ḫ	ḫ	ḫ	ḫ	ḫ	ḫ	ʔ/-
*ḥ	ḥ	ḥ	ḥ	ḥ	ḥ	ḥ	ḥ
*ṭ	ṭ	ṭ	ṭ	ṭ	ṭ	ṭ	ṭ
*y	y	y	y	y	y	y	y/-
*k	k	k	k	k	k	k	k
*l	l	l	l	l	l	l	l
*m	m	m	m	m	m	m	m
*n	n	n	n	n	n	n	n
*t _s	s	s	s	s	s ³ (ś)	s	s
*c	c	c	c	c	c	c	ʔ/-
*ġ	c	c	ġ	ġ	ġ	c	ʔ/-
*p	p	p	p	f	f	f	p
*t _ṣ	ṣ	ṣ	ṣ	ṣ	ṣ	ṣ	ṣ
*ṣ	ṣ	c	ṣ	d	d	ṣ (d)	ṣ
*θ	ṣ	t	z/ġ	z	z	ṣ	ṣ
*q (k)	q (k)	q (k)	q (k)	q	q (k)	q (k)	q (k)
*r	r	r	r	r	r	r	r
*ś	ś	s	š	š	s ² (š)	ś (š)	š
*s	š	š	š	s	s ¹ (s)	s	š
*θ	š	t	θ (t)	θ (t)	θ (t)	s	š
*t	t	t	t	t	t	t	t

Tiberian Hebrew to Israeli H

- Tiberian Hebrew:
- Begad-kefat:
Late development?
Yemenites: 6 distinctions
Ashkenazi: 4 distinctions
Israeli H: 3 distinctions

<i>p/f</i>	<i>t/θ</i>	<i>s</i>	<i>š</i>	<i>k/x</i>	<i>ħ</i>	<i>h</i>
<i>b/β</i>	<i>d/δ</i>	<i>z</i>		<i>g/γ</i>	<i>ʕ</i>	<i>ʁ</i>
	<i>ṭ</i>	<i>ṣ</i>		<i>q</i>		
	<i>l</i>					
	<i>r</i>					
<i>m</i>	<i>n</i>					
			<i>y</i>	<i>w</i>		

- Tsadi: originally an emphatic [ṣ], turned into affricate [ts] in European pronunciation.
- “Original Šin”: lateralized? Cf. *Chaldean* כַּשְׁדִּים, *balsam* בּוֹשֶׁם.
- Various gutturals maintained only by Arabic-speaking populations.
- [h] deleted, but new phonemes in Israeli Hebrew: [tʃ] 'צ, [ʒ] 'ז, [dʒ] 'ג.

Fonológiai folyamatok

„Természetes” és „nem természetes” folyamatok

- Begad-kefat spirantizáció
- Gutturálisok hatása
- Metatézis
  - *A hitpael*-nek megfelelő igetörzseknél gyakori a sémi nyelvekben
  - Asszimiláció zöngésség és emfatikusság szempontjából
- Asszimiláció
  - pl. zöngésségi hasonulás
- Disszimiláció
- ...

Viszlát jövő szerdán!